

opistojen juhlassa: "Tämä ihanteellinen ja välttämätön vapaavaltio, se on teidän valmistettava, kiirehditävä sen tuloa taistelemalla kaikkialla itsekkäisyyttä ja väkivaltaa vastaan ja työskentelemällä lakkaamatta yhteiskunnallisen oikeuden ja todellisen vapauden puolesta."

Ja näiden viimemainittujen puolesta on Anatole Francekin itse miehekkäästi taistellut valtavalla älyllään ja suurilla luonnonlahjoillaan. Sillä hän on tosiaan, kuten tunnettu Jules Lemaitre on lausunut, "latinalaisen hengen kaunein kukka", "yksi vuosisadan koko älyllisen työn rikkaimmista tuotteista."

26—10—11.

FERDINAND FREILIGRATH

SAKSAN SUURIN POLIITTINEN RUNOILIJA*)

Eräs sosialistinen muistosanojen kirjoittaja on lausunut, että porvaristo on unohtanut Ferd. Freiligrathin, jonka suuria runollisia lahjoja se ei kerta voinut olla ihmettelemättä, ja että toiselta puolen luokkatietoinen köyhälistö ei vielä näytä antavan hänen töilleen niille kuuluvaa arvoa.

Oikeammin olisi kuitenkin sanottu, että porvaristo ei ole häntä unohtanut, mutta, mitä se on voinut, on arvostellut häntä väärin ja että pikemmin köyhälistö on unohtanut hänet senvuoksi, että hänen miehuusvuosiensa uraa-aukaseva voima ja korkea runollinen lento väsyneen vanhuuden päivinä laskivat niin paljon alemmaksi, — ilmiö, joka varmasti oli seurauksena monivuotisessa maanpaossa olleen vanhan väsyneen runoilijan halusta päästä lepoon ja rauhaan isänmaan syliin, jota hän todella lämpimästi ja hellästi rakasti.

Ja kuitenkin on epäilemättä väärin tuomita runoilijan, — niin, yleensä ihmisen töitä sen mukaan, mitä

*) Buchner: Freiligrath; II, 215.

hän on tehnyt henkisten ja ruumiillisten voimiensa heikennyttä: henkilöä pitää luonnollisesti arvostella sen mukaan, minkä verran hän on hyödyttänyt inhimillistä kulttuurityötä elinvoimasimpina, kypsimpinä vuosiina. Siinä valossa on myös Freiligrathin mahtava, voimakas persoonallisuus, täynnä runollista tulta ja luomisvoimaa, valoa ja elävää uskoa ihmiskunnan kehitykseen kohti onnea ja sopusointua, kohti vapautta ja kaikenpuolista sivistystä, arvosteltava, vaikkakaan nykyajan ihminen ei enää usko tätä päämäärää saavutettavan niillä keinoilla, jotka hän asettaa etusijalle taistelussa loistavan tulevaisuuden puolesta.

Freiligrath on "vallankumouksen rummuttaja", kuten hän itse on itseään nimittänyt, sen vallankumouksen, joka käy eteenpäin ase kädessä ja murskaa kaiken mädännäisyyden nykyisestä yhteiskunnasta. Kautsky on jossain sanonut häntä "todelliseksi saksalaiseksi vallankumouksrunoilijaksi, jonka kykyä ja innostavaa voimaa kukaan ei ennen häntä eikä hänen jälkeensä ole voittanut". Harvat porvarilliset arvostelijat ovat kyenneet näkemään hänen suuruuttaan ja merkitystään näistä vallankumouksellisista runoista, jotka uhkuvat voimakasta myötätuntoa köyhälistöä ja sen vapaustaistelua kohtaan; tunnustuksen ovat hänelle kuitenkin antaneet m. m. tunnettu kirjallisuusarvostelija R. Gottschall ja Freiligrathin puolueeton elämäkerrankirjoittaja Wilhelm Buchner, joka m. m. sanoo: "— — nämä runot ovat punaisia ei ainoastaan poliittisen värinsä takia, ne ovat kirjoitetut hänen omalla sydänverellään; niistä huokuu sydämen lämmin hehku, joka leimuaa synnyinmaan ja ihmisyyden puolesta ja luja usko kansan asian suureen, ratkaisevaan voittoon".*)

Fred. Freiligrath syntyi v. 1810 Detmoldin kaupungissa. Erityisesti ansaitsee mainita, että tämä voimakas vallankumouksrunoilija luonteeltaan oli hyvin hen-

---

*) Täydellisemmin julaistu ruotsiksi Folktribunen'issä 1910, jossa muutamat hänen runoistaan ovat kokonaisuudessaan käännettyt, kuten esim. tuo ihmeen kaunis — "O! rakasta niin kauan, kuin voit rakastaa" ja "Jääpalatsi".

tomielinen ja tuntehdikas: kyöneleet täyttivät vielä vanhoina päivinäkin hänen silmänsä hänen tarkastaessaan rakkaan äitinsä jälkeenjättämiä muistoja, liikutus täytti hänen mielensä, kun hän näki jonkun kiduttavan eläimiä, syvästi liikuttavat vieläkin hänen kirjeensä ystäville veljensä, tyttärensä ja poikansa kuoleman johdosta; tuskinpa voidaan kuvata sitä tuskaa, mikä ilmenee kirjeessä omaisille (s. 46) sen johdosta, että kihlaus hänen 10 vuotta vanhemman tätipuolensa kanssa oli purkautunut. Freiligrath meni sittemmin hyvin onnellisiin naimisiin Ida Melisin kanssa (joka tyttö-vuosinaan kävi myöskin Suomessa), jolle omistetut runot tavallaan kuvaavat Freiligrathin luonteen lempeämpää, hennompaa puolta, vaikkakin joskus hänellekin omistetuissa runoissa soi kovempi sävellaji. Syvä, sydämellinen ja vieno tunne-elämä henkii myöskin "sielukuvista", joissa hän vertaamattomasti kuvaa lapsi- ja nuoruusmuistojaan. Niissä lukuisissa käänöksissä, joita hän oli suorittanut englannin- (Hood, Burns, Hemans, Tennyson, Moore, Byron), amerikan- (Longfellow, Whitman) ja ranskankielisistä (V. Hugo, Musset) runoteoksista, kaikuu tuo vieno, lämmin ja sydämellinen sävel niin liikuttavan kauniina, tahdon tässä vain mainita pienen irlantilaisen kansanlaulun Ellenistä (Eileen-a-Roon), joka juuri Freiligrathin käänöksenä on todellinen helmi maailman kirjallisuudessa. Mutta kaikista vaikuttavain Freiligrathin tunnerunoista on "O lieb' so lang du lieben kannst" (Niinkauvan lemmi kun lempiä voit), jonka hän sepitti heti isänsä kuoleman jälkeen, mutta julkasi myöhemmin ja jonka itse kuuluisa Frans Liszt on säveltänyt.

Mutta Freiligrath ei ollut ainoastaan tuollainen vieno ja lempeä tunneihminen, hän oli myös suuremmoisien miehekäs ja äärimmäisen itsenäinen persoonallisuus ja tämä puoli hänen sisäisestä ihmisestään tulee vuosien mukana näkyviin niin hänen elämässään kuin runoudessaankin.

Freiligrathin isällä ei ollut varaa käyttää poikaansa Detmoldin gymnasin ylempien luokkien läpi, ja sen vuoksi joutui tämä palvelukseen eri kauppa- ja pankki-

liikkeisiin Amsterdamissa, Marmenissa ja Lontoossa. Välistä oli hän kokonaan ilman paikkaa ja useasti joutui hän äärimmäiseen hätään. Mutta myöskin kiusalliset taloudelliset pulat osasi hän väistää miehekkäällä luonteellaan ja erinomaisella itsenäisyydellään. Alexander von Humboldtin välityksellä sai hän Friedrich Wilhelm IV:ltä, tekemättä omasta puolestaan mitään, vuotuisen 1,200 mkan suuruisen eläkkeen, mutta huomatesaan, että kuningas yhä enemmän kallistui mustimpaan taantumukseen, jätti hän sen tuskin kahta vuotta sitä nautittuaan ja vaikka juuri oli mennyt naimisiin ja oli vaikeassa taloudellisessa asemassa. Heti tämän perästä kirjotti hän Eckermannille, Goethen tunnetulle yksityissihteerille nämä huomattavat sanat: "kohtalonsa luo mies itse" ja "pakene suurten suosiota, ne antavat sinulle vähän, mutta ottavat sinulta kaikki".

Vuonna 1844 julkasi Freiligrath kokoelman poliittisia ja yhteiskunnallisia runoja, joihin hän sepitti sangen merkillisen "esipuheen". Siinä sanoo hän, että hän nyt "avoimesti ja varmasti" on astunut "oppositionin" puolelle ja liittää loppuun nämä miehekkään ylpeät sanat: "Varmasti ja horjumatta käyn minä niiden puolelle, jotka panevat otsansa ja rintansa taantumusta vastaan. En tahdo kauemmin elää ilman vapautta! Tulkoon mikä tahansa tämän kirjan ja omaksi kohtalokseni, — niin kauvan kun on olemassa sortoa, jonka alla näen synnyinmaani huokaavan, vuotaa sydämeni verta, eikä suuni ja käsivarteni ole väsyvä, ennenkuin voimieni mukaan olen tehnyt tehtäväni parempien päivien saavuttamiseksi. Siihen auttaa minua kansani luottamus. Katson kohti tulevaisuutta!"

Ja vielä samana vuotena alkoi isänmaa polttaa Freiligrathin jalkoja ja hän katsoi paraaksi puhdistaa sen tomot jaloistaan. Hän oli joutunut hallituksen vihoihin "Uskontunnustuksensa" takia. Neljän vuoden perästä, kun vallankumouksen myrskytuuli riehui yli Europan, palasi Freiligrath Saksaan, mutta jätti sen taas v. 1851, kun taantumuksen mustat korpit alkoivat entistä pahemmin raakua. Hänen ylpeä sielunsa ei kertaakaan tahto-

nut käyttää hyväkseen sitä valtiollista anteeksiantoa, joka seurasi Wilhelm I valtaistuimelle nousua: "hän tahtoi lain eikä ruhtinasarmon kautta palata synnyinmaahansa". Vasta v. 1868 palasi hän, kun hänelle, silloin jo väsyneelle runoilijalle, tarjottiin noin 75,000 mkkaa, jotka oli saatu yleisellä kansalaiskeräyksellä.

Vallankumouksellinen puoli Freiligrathin luonteesta kehittyi vähitellen. Mutta jo aikaisemmissakin hänen runoissaan näkyy selvästi jälkiä siitä. Niinpä hän jo 16-vuotiaana kirjotti "Moosthe" nimisen runon, joka uhkuu voimaa ja terävyyttä. Samallaisia ovat muutkin hänen aikaisemmat runonsa, kuten v. 1836 sepitetty "Nebel" (Savu:*)).

Ah, suo'os sen syöstä pilvien halki,
elä teitä laittele leimuavalle.

Se on salama, lyöä sen anna!

Yön usvat kertyvät auringon alle,
minä laulan rannan kummulla näin
läpi pilvien synkeäin.

Oleskellessaan Amsterdamissa v:nä 1831—36 seppiti Freiligrath joukon oivallisia "maantieteellisiä" runoja, joiden erinomainen kuvarikkaus, selvyys ja loistava kieli hankkivat hänelle ihailijoita kaikista yhteiskuntakerroksista. Hänen lapsuutensa "kuvaraamattu" ja Amsterdamin maailmankauppa näyttävät olleen aiheena tähän runouteen, jonka tunnetuimpia tuotteita ovat "Löwenritt" ja "Gesicht des Reisenden". Myöskin näistä runoista tuntee selvästi sittemmin vallankumouksellisen Freiligrathin, ja itse hän myös vakuuttaa eräässä kirjeessään, että tämä "aavikko- ja leijonarunous pohjaltaan myös oli vain vallankumousta; sen kärki oli kohdistettu kesyä runoutta ja kesyä yleisöä vastaan". Ja hän sanoo, ettei hän voi ymmärtää, kuinka edes ihmetellään hänen muuttumistaan vallankumousrunoilijaksi. "Kun minä kerta olen alkanut vaivata itseäni päivänpolitiikalla, sanoo Freiligrath, en voinut muuta tehdä kuin kulkea eteenpäin sitä tietä, jota minä nyt olen vaeltanut 8

*) Tämän ja seuraavat runot on kääntänyt H. Väillsalmi.

vuotta horjumatta, pelkäämättä uhria, pyytämättä palkkaa, jättäen vapaamieliset arvostelijat ja syleksijät kauas taakseni". Vieläpä itse Heinen ivaamat murha- ja ryöstölaulut, joissa useissa on selvästi itämaiset aiheet, "die Janitscharenmusik", henkivät rohkeata taisteluhallua, joka tunkihe läpi Freiligrathin miehekkään luonteen ja lopulta muodosti hänet vallankumouslaulajaksi "jumalan armosta". On aivan oikein mitä hän sanoo Chamissoilta "Uskontunnustukseensa" lainaamassaan motossa: "Olosuhteet ovat sitä, mitä ne ovat. Minä en ole siirtynyt torylaisesta*) whiglaiseksi*), vaan olin minä, kun avasin silmäni, whig".

Ja kuitenkin kävi Freiligrath varmasti läpi kehityksen poliittisessa suhteessa. Huolimatta hänen edellään mainituista selvästi vallankumouksellisuuden läpikäymisestä runoistaan, vakuuttaa hän kirjeessä vielä $\frac{1}{3}$ 42 runoilijaystävänsä Matzerathille, ettei hän voi kärsiä silloisen suuren runollisen vallankumouksellisen Herweghin "fanatismia" ja hän pyytää "jumalaa varjelemaan itseään joutumasta harjottamaan koronkiskontaa hänen plebeijimäisellä uhmallaan hankkiakseen itselleen vaihtelevaa aura popularis (-kansan suosiota)". Näiden sanojen piti olla vastalauseena Herweghin seuraavaa suuremmissa huudahtusta vastaan:

Tämä joukko! Kenpä ei liittynyt siihen,
 sehän voittojen äiti on jalo?
 Miten laulaja herjata vois nimeänsä,
 min syttämä kaiken on kauniin palo.
 Kyse miehen on aina: myötä vai vastaan?
 Ja tunnustuksenansa: orja tai vapaa?
 Jumalat itsekkin taistohon käyvät,
 heidänkin kätensä tapparan tapaa!
 Mitä hengestä, vaaraan anna se alttiiks' —
 Utumailla levoss' ei sovi elää.
 Tämä taisto teidänkin taistella täytyy,
 kannelna kalpa se käissänne helää.

---

*) Tory ja whig — valtiollisia puolueita Englannissa.

Valitkaa viiri, min riennätte alle;
jos mun ei se lie, ah, viis minä siitä.
Mun aikaa vaalini valmis on ollut,
kera joukon tän minä laakerin niitan!

Ja kuitenkin jo esipuheessaan "Uskontunnustukseen" tunnustaa Freiligrath avoimesti, ettei hän enää pidä välttämättömänä, että runouden on välttämättömästi oltava puolueiden ulkopuolella. Samalla tunnustaa hän suoraan, että aikaisemmat runot samassa kokoelmassa muodostavat "käännöskauden", ettei mitään laulua oltu tehty, vaan olivat ne syntyneet olojen pakosta, yhä enemmän kasvavan taantumuksen johdosta. Vaikka Herwegh siis itseasiassa oli voittanut lopullisesti, vakuutti Freiligrath huolimatta siitä vielä maaliskuussa 1844, että hän suhtautuu Herveghiin ja hänen laisiinsa samalla tavalla kuin girondistit "vuoreen" Ranskan kansalliskokouksessa. Mutta varmaa on, että Freiligrath jo helmikuussa 1844 kirjeessä paraimmalle ystävälleen Schückingille vahvistaa "kääntymyksensä" ja tekee sen seuraavin sanoin: "Eipä riittäisi kirjeessä tilaa, jos tahtoisin sinulle esittää kuinka minä, siitä kun viimeksi näimme toisemme, lukemalla, ajattelemalla ja joka päivä silmiemme ohi kiitäin tapausten johdosta olen kallistunut yhä enemmän vasemmalle; kuinka minä, haluamatta valankumousta, näen uudistukset välttämättömiksi ja kuinka minulle varsinkin viimeisten valtiopäivätapahtumain johdosta on käynyt päivän selväksi, että sellainen runoilija kuten esim. Emanuel (Geibel) vanhoillisessa hyväntahtoisuudessaan työskentelee pohjaltaan ainoastaan raa'an absolutismin hyväksi. Minun täytyy päästä irti; minä tahdon taipumukseni mukaan saada puhtaan, selvän aseman, jota minä niin rehellisesti haluan. Tulkoon sitte mitä tulee". Poliittisiin tapauksiin "olen minä muodollisesti suuttunut; minä sanon: Assah! syljen käsiini ja runo on valmis".

Mutta yhtä helposti ei siihen aikaan saatu näitä nopeasti sepitettyjä runoja *painetuksi*. Sensuuri oli valkeillaan. Suuresti täytyy ihmetellä nykyisellä sivistys-

tasolla olevan ihmisen mittapuun mukaan sitä, että yleensä ne runot, jotka julaistiin "Uskontunnustuksessa", herättivät sellaista vastustusta hallituspiireissä; se voidaan selittää ainoastaan siten, että mädännäisyys silloisessa taantumuksellisessa hallituskoneistossa ei sallinut min-käänlaisten vapaampien tuulien puhaltaa. Erityisesti ei "painoylihallitus" voinut hyväksyä kahta runoa, nimittäin "Trotz alledem" (Rob. Burnsian mukaan) ja "Die Freiheit! das Recht!" — edellistä, koska se sisälsi väärää (!) vapausaatteita ja jälkimäistä, koska se kiihotti eri säätyjä toisiaan vastaan!!! Itse asiassa ovat molemmat runot todellisia helmiä: "Trotz alledem" ylistää köyhää miestä, joka voi kohottaa katseensa yli kultaan ja samettiin puetun, nauhoin ja tähdin koristellun alhaisen roskaväen: miehen arvo on hänen sisäisessä riippumattomuudessaan, joka on todellinen ihmisarvo. Jälkimäinen runo loppuu seuraavin ylpein sanoin:

Moni lepää jo silloin, ken nyt vielä kärsii,
 mutt unensa helppo on uinua heille!
 Ja vapaus, oikeus vahtina seisoo —
 verellä vainaitten hankitut meille.
 Lasit kätehen! Kunniaks heidän me juomme,
 Jotk' vääryyttä kärsivät oikeuden tautta
 ja taistellen kulkivat kurjuutta kohti.
 Ylös oikeus — ja vapaus oikeuden kautta!
 — Vapaus oikeuden kautta.

Sensuuria vastaan hyökkäsi Freiligrath useissa runoissa, joita tässä on etupäässä mainittava "Im Irrenhause" (Hullujen huoneessa), missä vapaat aatteet huutaen "aatteet eivät anna tappaa itseänsä" villissä tanssissa hyökkäävät mielettömän sensorin kimppuun, — aivan samoinkuin J. Aho antaa sorrettujen sanomalehtien hyökätä kiusaajainsa kimppuun. Runo "Wann" (Miloin) loppuu seuraavin oivallisoin sanoin: "Ei kukaan saksalainen ja kunniallinen mies tahdo tulla sensoriksi".

Myöskin hallitsijaa varottaa Freiligrath muutamia vuosia ennen vallankumousta runoissa "Die weisse Frau" ja sen jatkossa "Vom süssen Brei", jossa hän

m. m. sanoo, että kuningas on "murhannut kansansa luottamuksen" ja neuvoo häntä täyttämään lupauksensa. Runossaan "Im Himmel" antaa hän vanhan Fritzin (Fredrik suuren) tuomita sen ajan hallitusta, kehoittaa hallitsijaa perustamaan "uuden ajan valtiota, joka tahtoo muutakin kuin rikottuja valoja ja valetta, joka vaatii muutakin kuin tyhjiä sanoja ja lauseita". Freiligrath näyttää silloin vielä jonkun verran toivoneen "liittoa ruhtinaan ja kansan välillä", — harhaluulo, josta hän sittemmin hyvin pian luopui.

Tammikuussa 1843 lauloi hän vielä niin liikuttavan kauniisti ja sovinnollisesti runossaan "Die Winde":

Te vahvat liette! Mutt' kahlittuna
on voima vahvempi Europassa.
Ja kruunupäinen sit' kukistaja
vavisten valvovi vahtimassa.
Ja sotamiehiä peitsin, miekoin
siin' kaitsijoina on kahlitulle.
Jos päätä nostat, on rangaistukseks'
jo surma valmiina, vanki, sulle.

Oi, jospa kerrankin ihmisyyden
tuo henki kahleensa katki saisi;
Ah, jos se korkeilta kukkuloiltaan
vapaana leijaten iloaishi,
niin eipä riehuin se teidän lailla
itkuin täyttäisi maailmoita
ja eipä varmasti ihmisverin
se maita tahrise ihanoita.

Ei. Nousten norjana kevään lailla
se sulut särkisi hiljaa, hiljaa
ja niinkuin voimasta luojan hengen
taas pellot puuntaisi nuorta viljaa.
Sais kukka päivähän pimennostaan
ja metsä helkkyisi lepäämättä;
ja yöhyt väistyi — ja aamu, ehtoo
ne tuskin toistansa hennois' jättää.

Ja kuitenkin 3 p:nä kesäkuuta 1845 kirjottaa hän K. Buchnerille, Freiligrathin elämän tutkimuksen isälle, Sveitsistä, jonne hän silloin jo oli paennut: "vielä enemmän sellaisia tyhmyyksiä (hallituksen puolelta) samalla kun se joka päivä yhä enemmän menettää luottamuksensa ja Michel (yksinkertainen saksalainen), vaikkapa onkin puupäinen, kuitenkin vihdoin ymmärtää mistä kysymys on".

Vielä vahvempia värejä kuin puhtaasti n. s. poliittisissa runoissa käyttää hän samanaikaisissa yhteiskunnallisissa runoissaan, kuten esim. runoissa "Vom Harze" ja "Aus dem Schlesischen Gebirge". Edellisessä kuvataan yksinkertaisin, mutta syvästi vaikuttavin piirtein todellista elämää: kuinka laki oikeuttaa metsänvahdin säälimättä ampumaan "metsärosvon", joka tahtoo suojella peltotilkkuansa hirvien hävitykseltä ja vielä liikuttavammalla tavalla antaa runoilija erään köyhän 13-vuotiaan schlesialaisen kutojapojan, jonka isä ansaitsee 2—3 markkaa viikossa, tarjota ystävälliselle vuorenhaltijalle hienon liinapakan, saadaksesen hiukan leipää ja nähdäkseen äitinsä posket punasina; turhaan, vuorenhaltijaa ei näy ja poikaraukka palaa surullisena "kodin kurjuuteen".

Elokuussa 1844 meni Freiligrath vapaaehtoiseen maanpakoon Brysseliin, missä hän tapasi Marxin, Bürgersin y. m. Marx oli Herweghin ja Freiligrathin välisessä kamppailussa asettunut — kuten odottaa sopi — edellisen puolelle ja tuonut myös mielipiteensä esille Rheinische Zeitungissaan. Rouva Fr. kertoo eräessä kirjeessään ystävättärelleen, kuinka Marx oli sanonut jollekin naistuttavalle, joka halusi tavata Freiligrathia: "Mitä, tahdotteko tavata Freiligrathia? Ettekö sitte tiedä, että hän on Herweghin ja vapauden vihollinen?" Rouva Fr. sanoo samalla Marxista, että hän on "raivoisa vapaamielinen". Mutta Marx oli ainoastaan yhden yön viettänyt Brysselissä, kun hän jo sanoi Bürgersille: "Meidän täytyy tänään mennä Freiligrathin luo, hän on täällä ja minun täytyy sovittaa mitä olen rikkonut häntä vastaan Rheinische Zeitungissa, kun hän ei vielä kuulunut puolueeseen; hänen "Uskontunnustuksensa" on

sovittanut kaikki". Tämä lausunto todistaa, kuinka oikeudenmukainen luonne Marxilla oli. Ja heti sen perästä (¹⁰/₂ 45) kirjotti Freiligrath Marxista: "Viikko sitte tuli tänne Marx, hauska, hyvä ja vaatimattomasti esiintyvä mies ... Hänen ja Rugen karkotus Ranskasta Preussin vaatimuksesta on todella häpeällistä! Molemmille maille! Vieläpä Humboldtin viimeinen Pariisimatka lienee tehty tässä tarkoituksessa!"

Oleskeltuaan puolivuotta Brysselissä muutti Freiligrath Sveitsiin lähelle Zyrichiä. Siellä kirjotti hän voimakkaimmat vallankumouslaulusensa, "Ca ira" kokoelman, joka oli saanut nimensä kuuluisan v:na 1789 sepitetyn Ranskan vallankumouslaulun loppukerrannon mukaan. Tässä kokoelmassa on ainoastaan kuusi runoa, mutta jokaisessa niistä kuohuu todellista alkuperäistä voimaa. Vähääkään peittelemättä saarnaavat ne avoimesti vallankumousta. "Wie man's macht" runossa kuvataan, kuinka kansa on ilman leipää, ryysyisenä ja kysyy: "Mistä saamme leipää ja vaatteita?" Silloin astuu esiin rohkea nuorimies, johdattaa heidät varusvarastoille, mistä he saavat yllinkyllin vaatteita ja sitte hallituksen joukkoja vastaan, jotka kieltäytyvät noudattamasta ampumiskäskyä ja liittyvät vallankumouksellisten riveihin.

Runoudellisessa suhteessa on niistä paras "Eispalast", jossa kerrotaan Katarina II:sen Nevan päälle rakennuttamasta jääpalatsista:

Ja aina päivihin maaliskuun sen komeus kukoisti.
Venäjälläkin sentään kevät saa ja kahleensa heittää
Neva.

Viimeiset jäljet häpeän se murskaavi kappaleiksi
ja laskevi mielin levollisin vaan helmahan ikimeren.
"Von unten auf" kuvaa, kuinka kuningas kävelee
höyrylaivan kannella, mutta alhaalla koneiden jyskeessä
työskentelee koneenkäyttäjät ajatellen:

Tää laiva minust' muistuttaa niin paljon valtiota;
valossa siellä astelet sa ylvähänä vaan.

Se minusta vaan riippuvi: yks' isku, lyönti multa!
Ja katso, perus luhistuu, mi sua kannattaa.

— — — —
Me nuorin voimin kolkutamme vanhaa valtiota,
me, jotka viha jumalan sai köyhälistöks' näin.

Niin yllyttävän kielen käyttäminen ei ajan pitkään käynyt päinsä edes Sveitsissäkään, ja Freiligrath otti Lontoon pakopaikakseen. Sieltä lähetti runoilija maailmalle joukon poliittis-vallankumouksellisia runoja, jotka kaikki koskevat 1848 suurta vapausliikettä. Etenkin "Im Hochland fiel der erste Schuss" runossa, jossa kerrotaan vallankumouksen voittokulusta maasta maahan. Freiligrath näkee jo tasavallan muodostuvan Saksassa; — kirjeessä vaimolleen (¹⁵/₆ 48), jota hän heti alussa kutsuu "rakkaaksi tasavaltalaiseksi", lausuu hän luottamuksella: "Tasavallalla on kannattajia Saksassa enemmän kuin minä — Fr. oli silloin jo Saksassa — tänne tullessani osasin aavistaakaan ja että se voittaa, voittaa pian, siitä minä olen yhtä varma, kun että 2 kertaa 2 on 4".

Freiligrathin käyttämä yllyttävä kieli ei anna perään näissä runoissa "Ca iralle", joka epäämättömästi käy selville seuraavasta parista näytteestä, jotka tähän panemme. Runossa "Schwarz-Rot-Gold" lausuu hän:

Ei vielä se vapautta lie,
jos sijasta luotien meille
aseiksi
anomuspinkat ne kelpaa.

Sekä runossa "Berlin":

Mitä tiedot, Manifestit,
pyynnöt, annit hyödyttää!
Mitä painovapaudesta —
kuolemaa tai elämää!
Lähestymme kylmin mielin,
tavat tiedät patroonain;

lyhyesti; me tai sinä!
Kansa taikka kruunu vain!

Laulussaan "Ein Lied von Tode" ylistää hän kuolemaa vapauden puolesta, kuoloa miekka kädessä:

Hän hohteheassa aamuruskon armaan
säilä kädessänsä seisoo tuolla.
"Vapahtaja olen, eestä ihmisyyden,
isänmaan ken rohkenevi kuolla!

— — —

Ja niin ma kuljen kylväin kuolemata,
kunis päivä seuraa ruskon rajaa!
Ah, pyhä kevät iloin, tuskinesi —
eespäin! Tuoni olen, vapahtaja."

Lontoossa ollessaan julkaisi Freiligrath myöskin joukon puhtaasti yhteiskunnallisia runoja, melkein yksinomaan käännöksiä, kuten esim. "Brot" (Dupontin mukaan):

Se saapuvi, nälkä, kylistä
ja astuvi kaupunkeihin;
nyt pankaa rumpunne käymähän
ja kuulia kivääreihin!
Viis huolii se ruudista, luodeista,
se linnun lentimin kulkee;
ja muurin kohtahan korkeimpaan
se lippunsa nostaa julkee.
Te ette, mahtavat, kukistaa
voi vihaa nälkäisen kansan!
Sehän luonnolta oppinut huutamaan
on leipää tarvitsevansa!

Kun vallankumous näytti voittavan Saksassa, palasi Freiligrath sinne. Innokkaasti otti hän osaa poliittiseen elämään: oli hän m. m. vallankumouksellisen kansallisklubin johtokunnassakin, jonka jäsenet suurimmaksi osaksi olivat työläisiä. Eräänä iltana istui Freiligrath johtokunnassa hajamielisesti seuraten asioiden käsitte-

lyä, josta syystä puheenjohtaja antoi hänelle huomautuksen. Heidän välillään syntyi väittelyä ja sitä sovitusta ehdotti eräs jäsen, että Freiligrath velvoitettiin kirjoittamaan runo, josta tulot käytettäisiin klubin huonojen rahavarojen parantamiseksi. Ja siten syntyi suuremoinen "Die Toten an die Lebenden" (Kuolleet eläville), josta heti otettiin 9,000 painos ja myytiin 10 p:nistä kappale ja joka enemmän kuin mikään muu vahvisti Freiligrathin maineen poliittisena runoilijana. Mutta se saattoi myös hänet syytettyjen penkille, koska hän "oli suoranaisesti kehottanut asukkaita nousemaan hallitusta ja olevia oloja vastaan". Kuukauden istui hän vankilassa, mutta Düsseldorffin jury — vapautti hänet; vapaaksi päästyään kansa ihan peitti hänet kukilla ja illaksi järjestettiin soitukulkue hänen kunniakseen: hänestä oli tullut yksi Saksan huomatuimmista miehistä.

Otamme tähän "Die Toten an die Lebenden" runosta seuraavat säkeet:

Voi teitä, me petyimme! Jälkehen kuukauden neljän kadotitte jo kaiken, mist' kalliin maksoimme hinnan.
 Oi, valmiina olkaa! Maa vapaaksi tehkää,
 tämä maa, min kylminä, kankeina peitämme pinnan,
 tuo ajatus julma levoss' ettei se häirisi meitä:
 he vapauden saivat, mutt' orjain jälleen astuvat teitä.

Lokakuussa 1848 liittyi Freiligrath Karl Marxin toimittamaan "Neue Rheinische Zeitungin" toimitukseen, nähtävästi sentähden, että hänen tunnettu nimensä lisäisi tilaajamäärää. Siinä julkasi Freiligrath muutamia huomattavia poliittisia runoja, kuten "Wien", "Blum", "Ungern" j. n. e., ja kun julkaisu seuraavana vuonna lopetettiin, kirjoitti hän viimeiseen numeroon tunnetun "Abschiedswort der Neuen Rh. Zeitung", joka painettiin tulipunaisin kirjaimin ensimmäiselle sivulle:

Nyt hyvästi mutt' ei ainiaks',
 ei henki jää haudan alaan,
 pian nousen taas minä korkeaks',
 yhä voimakkaampana palaan.

Runoilija kuitenkin huomasi pian, ettei hän voinut enää oleskella isänmaassaan. Sivistynyt yleisö, joka kerta oli häntä niin juhlinut, alkoi taantumuksen lähes-tyessä häntä väistää! Toisen kerran pakeni hän Eng-lantiin toukokuussa 1851; — jopa siihen oli aikakin, sillä taantumuksen kannattajilla oli jo aikaa ollut van-gitsemiskäskey ja tuntomerkit hänen varallensa.

Englannissa ollessaan joutui Freiligrath usein anka-raan kamppailuun olemassaolon, taloudellisten vaikeuk-sien kanssa, sitä todistavat hänen kirjeensä ystävilleen (esim. Buchnerille ¹¹/₂ 56 ja Eichmannille ¹⁵/₉ 56). Mut-ta hän *ei valitellut*. Elatuksensa hankki hän osaksi ole-malla pankkien palveluksessa ja osaksi kirjallisella työl-lä (kirjoittamalla m. m. vieläkin ilmestyvään Athenae-um julkaisuun). Enimmäkseen eleli hän perheensä pii-rissä. Poliitiikkaan ei hän enää ottanut osaa. Samoin-kuin Marx väsyneenä etsi lohtua British Museumin kir-ja-aarteista, löysi myöskin Freiligrath niistä levon sille tuskalle, minkä vallankumouksen häviö oli saanut ai-kaan; mutta uskoansa sen tulevaisuuteen ei hän kuiten-kaan näytä menettäneen: v. 1852 kirjoittaa hän Wey-demeyerille, hänen ja Marxin yhteiselle ystävälle runo-pukuisen kirjeen, missä hän sanoo:

Ylevä tuo, jota kunnioimme,
se maassa makaa nyt kahlehissa
ja hapsset hajalla nyrkkiänsä
se puipi laivoissa lahovissa.

— — —
Mutt' tullen aikansa otollisen
se lailla leijonan nousta voipi;
se ottaa riistetyt oikeutensa,
maa vaikka hurmetta huppeloipi.
se rientää rääsyissä, voima sen
kuva ei ole kultainen.

Vuonna 1868 palasi hän Saksaan, missä hänen päi-vänsä päättyivät 1876. Huomioionottamatta muutamia Saksan yhdistämisen johdosta kirjoitettuja isänmaallisia

runoja, ei hän enää julaissut mitään, mitä voimakkuuden ja suuremmoisuuden puolesta voisi verrata hänen vallankumouslauluihinsa. Mutta jokapäiväisyyden ihmiseksi ei hän koskaan vajonnut: myöskin kaikki hänelle silloin tarjotut kunniamerkit hän hylkäsi. Vielä v. 1869 huudahtaa hän rohkeasti: tasavaltaa ette te vielä ole saaneet pystyyn huolimatta taisteluista ja voitoista.

Bürgers, yksi Marxin läheisimmistä ystävistä, on kuvaillut Freiligrathin miehuuden päiviä. Hän kiittää Freiligrathin luonnetta kaikin puolin, ylistää hänen lahjojaan ja vaatimattomuuttaan. Poliitikkona oli hän mies, jolla oli tunnehikas, lämpimästi sykkivä sydän, jonka pää oli selvä ja joka ei kirjaimellisesti uskonut kaikkien opittuun. Siten on häntä myös arvosteltava kirjailijana ja poliittisena runoilijana, jos kohta hänen oppinsa — muuten ei mikään kaavamainen — ei semmoiseen sovi nykyajalle. Freiligrath vihasi myös kaikkea pappisvaltaa, mutta — että tällä voimakkaalla vallankumousrunoilijalla oli uskonnollinen luonne, sitä todistaa hänen kirjeensä äidille ja sisarelle (14/11 46) ja hänen myötätuntonsa köyhälistöä kohtaan ilmenee niin kauniisti "Requiescat"-runon loppusäkeissä:

Kunnia miehille työteliäille
ja käsille känsäisille!
Kunnia myös hikihelmille
joka töllissä vuotaville.
Kunnia otsan hiestynehen
astuvan auran myötä! —
Muistelo sillekin, nälissään
ken uurtavi hengen työtä.

Karl Marx oli muodostanut Saksan ja Europan päät aivan uudestaan, Ferdinand Freiligrath heidän sydämensä.

Raatajan Joulu 1909.